**КАТАЛОГ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО УКЛАДАННЯ
(НА ПРИКЛАДІ КАТАЛОГА ВЛАСНИХ НАЗВ САДОВО-ПАРКОВИХ ОБ'ЄКТІВ,
ЯКІ НАЛЕЖАТЬ ДО КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОГО ФОНДУ МІСТА КИЄВА)**

І. І. Вакулик, кандидат філологічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: vakulyk@ukr.net
orcid.org/0000-0002-4812-7719

Анотація. У статті вперше описано особливості укладання каталогу, до якого увійшли назви садово-паркових об'єктів, які презентують культурно-історичний фонд столиці. **Мета дослідження** полягає у аналізі складових даного каталогу, до якого увійшли власні назви парків. **Матеріали і методи дослідження.** Проведене дослідження ґрунтується на використанні загальнонаукових методів аналізу, синтезу й порівняння. Робота здійснювалась у рамках проекту № 110/551-пр «Розробка новітніх принципів створення реєстру цінних рослин парків і скверів міста Києва на основі термінологічних стандартів». **Обговорення.** Створенню Каталогу передувало укладання картотеки, до якої увійшла розширена інформація про парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва (від історії заснування до сьогодення, їхній стиль планування, колишній і новітній статус тощо) із урахуванням статусу категорії об'єкта, його нинішніх культурно-історичних цінностей.

Висновки. Запропоновано внести зміни щодо уніфікації назв парків, утримуватись від подвійного їх написання, висловлено слушні зауваження щодо збереження, надання та оновлення інформації про садово-паркові об'єкти.

Ключові слова: каталог, каталогізація, власні назви, парки, садово-паркові об'єкти, культурно-історичний фонд, культурна спадщина.

Актуальність. Дедалі частіше навіюється новий образ суспільства, у якому буде досягнуто баланс між матеріальними та духовними цінностями, технічними й гуманітарними знаннями, фемінними й маскулінними тенденціями. Концепції нового інформаційного суспільства вже репрезентуються знаками, символами, феноменами, стереотипами мислення, які екстраполюються на розмаїття, так званих «культурних продуктів», здатних у сучасних умовах популяризувати національно-культурне надбання суспільства.

Аналіз публікацій. Дослідження є логічним продовженням наукових

розробок щодо: визначення міжнародних аспектів охорони культурної спадщини в контексті соціокультурного взаємодії (О.Шинкарук) [12], єдиної класифікації ботанічної та біологічної номенклатури, проблем розмежування термінів і номенклатури у полікультурному контексті [1; 3; 11]; нинішнього стану лісового та садово-паркового господарства (Р.Федько, Н. Гатальська) [10]; моніторингу найстаріших дерев національних парків, що охороняються законом, дослідження історії багатовікових дерев (А. Кушнір) [6; 8; 12]. Ураховуючи необхідність розширення територій об'єктів благоустрою зеленого господарства м. Києва та приведення

© І. І. Вакулик

рівня забезпеченості населення міста Києва якісними озелененими територіями загального користування, Київською міською радою було затверджено Концепцію збереження зелених зон у місті Києві, а також продовжено чинність Програми комплексного розвитку зеленої зони міста та концепції формування зелених насаджень в центральній частині міста [9].

Мета дослідження – розглянути особливості укладання каталогу на прикладі створеного Каталогу власних назв садово-паркових об'єктів, які належать до культурно-історичного фонду м. Києва.

Матеріали і методи дослідження. Проведене дослідження ґрунтується на використанні загальнонаукових методів аналізу, синтезу й порівнянні. Робота здійснювалась у рамках проекту № 110/551-пр «Розробка новітніх принципів створення реєстру цінних рослин парків і скверів м. Києва на основі термінологічних стандартів».

Результати дослідження та їх обговорення. У перекладі з давньогрецької *каталог* – це «розпис», «список». Стародавні граматики цим терміном називали розпис збройних сил ахейців, що міститься у другій книзі Іліади (κατάλογος νεών). «П'ятеро мужніх вождів очолили рать беотійську – Аркесілай, Пенелей, Протоенор і Клоній з Леїтом, Йшли з ними ті, що в Гірії жили та Авліді скелястий, В Схені та Сколі, в багатім на пагорби й ліс Етеоні, В Граї, Теспеї, також в Мікалессі широкорівниннім. Ті, що навколо Ілессія й Гарми жили та Ерітри, Що Елеон, Окалею й також Петеон заселяли, Гілу, а ще й Медеон, це гарно збудоване місто, Копи, Евтресу і голубами уславлену Тісбу, Що в Коронеї жили й Аліарті, травною багатім, Ті, що Глісант заселяли, і ті, що прийшли із Платеї, Й що в Гіпофівах

жили, у гарно збудованім місті, Та у священнім Онхесті, де вславлений гай Посейдона, Й ті, що з Мідеї прийшли й виноградом багатої Арни, Й ті, що в Нісі божистій жили й Антедоні далекім. З ними прийшло п'ятдесят кораблів мореплавних, і в кожному Юних, дужих бійців беотійських сто двадцять сиділо» [5]. Дослідниками було підраховано, що під Трою прибуло 1186 кораблів із 29 місцевостей, близько ста тисяч воїнів під командуванням сорока шести воєначальників. А грецьке військо позначалося загальними назвами *данайці, ахейці, аргівяни*, які складалися з дрібніших племен беотійців, мінійців, фокійців, локрійців, абантів, афінян, саламінців, мікенців, лакедемонян, аркадців та інших. До нас дійшли й уривки творів, авторство яких дослідники приписують Гесіодові – κατάλογος ὑνυαϊκῶν – каталог дружин, розпис матерям героїв (але це об'єкт вже іншого дослідження).

Упродовж віків, починаючи з епічної поезії стародавніх, дослідники аналізували так звані списки предметів, що належали до різних галузей наук і мистецтва (напр., зірок – так звані Зоряні Каталоги, Каталоги пам'ятників старовини, предметів, що входили до складу природно-наукових колекцій або знаходились в музеях, картинних галереях, на виставках тощо).

Нам добре знайомі й книжкові каталоги, які мають або значення покажчика літератури (бібліографія), або ж перелік книг, що знаходиться в конкретній бібліотеці. Тобто, це своєрідний інструментарій, за допомогою якого здійснюють ревізію бібліотеки, який також є вказівкою для швидкого пошуку книги, наявної у бібліотеці. Напр., на сайті Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського можна ознайомитись із Каталогами бібліотек установ Націо-

© I. I. Вакулик

нальної академії наук України, електронними каталогами (Каталог книжних видань, Каталог журналів і продовжуваних видань, Каталог культурно-історичного фонду), каталогами окремих фондів (Інститут рукопису, Відділ стародруків та рідкісних книг, Відділ бібліотечних зібрань та історичних колекцій, Відділ бібліотекознавства, Відділ зарубіжної україніки, відділ образотворчих мистецтв, Відділ музичних фондів, Сектор картографічних видань), фондовими каталогами архівних документів, сканованими каталогами (імідж-каталогами), традиційними картковими каталогами, тематичним інтернет-навігатором. «Довідково-пошуковий апарат НБУВ складається з системи бібліотечних каталогів та картотек, фонду довідково-бібліографічних видань обсягом понад 200 тис. примірників, які є найважливішою частиною довідково-бібліографічного апарату бібліотеки. Система каталогів включає генеральний алфавітний каталог, читацькі алфавітний і систематичний каталоги та понад 30 каталогів і картотек спеціалізованих підрозділів Бібліотеки. З упровадженням автоматизованих інформаційних технологій бібліотечні каталоги значно змінилися. Електронний каталог об'єднав пошукові можливості алфавітного, систематичного і предметних каталогів, а також різні види видань» [7, с.4-5].

Підраховано, що в Україні 152 тис. пам'яток належать до культурно-історичної спадщини, серед яких 56 тис. – це пам'ятки історії, 7 – тис. монументального мистецтва, 15 тис. – містобудування та архітектури, які зберігаються або просто неба, або у фондах музеїв та бібліотек. Наше законодавство розрізняє археологічні, історичні, ландшафтні пам'ятки, пам'ятки монументального мистецтва, архітектури, містобудування, садово-

паркового-мистецтва, а також об'єкти науки і техніки. Коли йдеться про культурну спадщину, розуміють *комплекс пам'яток* (твори архітектури, монументальної скульптури й живопису, елементи та структури археологічного характеру, написи, печери та групи елементів, які мають видатну універсальну цінність з точки зору історії, мистецтва чи науки), *ансамблі* (групи ізольованих чи об'єднаних будівель, архітектура, єдність чи зв'язок з пейзажем яких є видатною універсальною цінністю з погляду історії, мистецтва чи науки чи визначних місць), *визначні місця* (твори людини або спільні витвори людини й природи, а також зони, включно із археологічними визначними місцями, що є універсальною цінністю з точки зору історії, естетики, етнології чи антропології).

Створений нами Каталог власних назв садово-паркових об'єктів, які належать до культурно-історичного фонду – це сукупність інформації, що подана у єдиній системі (організованій, взаємодоповнюючій, взаємопов'язаній), здійснена за абетковим принципом. Створенню Каталогу передувало укладання картотеки, до якої увійшла розширена інформація про парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва (від історії заснування до сьогодення, їхній стиль планування, колишній і новітній статус тощо) із урахуванням статусу категорії об'єкта, його нинішніх культурно-історичних цінностей.

До Каталогу увійшли назви садово-паркових об'єктів, які презентують культурно-історичний фонд столиці. Це об'єкти культурної спадщини, які органічно з'являлись у парках упродовж різних періодів, на різну тематику, несучи на кожному етапі розвитку українського суспільства історичну, соціальну, ідеологічну значущість, а також ті, які, за визначенням

© I. I. Вакулик

Н. Гатальської «були включені у паркову територію без урахування його функціонального призначення, не пов'язані з його тематикою або суперечать їй та ідейно не вписуються в композиційну структуру» [4]. Каталог складається з переліку власних назв паркових територій м. Києва різних типів ландшафту (природні територіальні комплекси і антропогенні ландшафти), що мають статус садово-паркових об'єктів, так і переліку власних назв об'єктів, що знаходяться на території зазначених парків, які належать до культурно-історичного фонду м. Києва – пам'ятки історії, археології, пам'ятки архітектури та містобудування, науки та техніки, пам'ятки монументального мистецтва та об'єкти культурної спадщини різних категорій і статусу, або проєктовані пам'ятки природи (як у випадку із *Дніпровською заплавою*). Відтак каталог умовно можна поділити на 2 частини.

Проаналізувавши власні назви парків, які належать до культурно-історичного фонду м. Києва, пропонуємо:

- внести зміни щодо уніфікації назв парків, до власної назви якого входить слово *гай*, беручи всю назву у лапки (напр., «Сирецький гай», «Кирилівський гай», «Березовий гай») незалежно від типу (парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного чи місцевого значення) і категорії об'єкта (лісовий чи іхтіологічний заказник) за винятком, якщо пам'ятка природи є ботанічною (напр., Старий дубовий гай, Дубовий гай з природною водоймою), та дотримуватися правила їх написання;

- утримуватись від подвійного написання власних назв парків (напр., Хрещатий парк і парк «Хрещатий», Парк вічної слави і парк «Слави», «Пуща-Водиця» і Пуща-Водицький

парк). Історичні назви селищ, що входили до складу прилеглих територій Чернігівської, Полтавської та інших губерній та назву сучасного «районування» міста слід писати без лапок;

- з метою уникнення непорозумінь щодо територіального розташування садово-паркового об'єкта (як у випадку з *Голосіївський...., Нивки...*), одразу зазначати повну назву;

- звернутись до керівництва відповідних органів на державному рівні та громадських організацій із пропозицією дотримуватись уніфікованого написання, а також внести зміни до звітів у документацію організацій, у підпорядкуванні яких знаходяться об'єкти природно-заповідного фонду;

- замінити рекламні буклети парків і скверів м. Києва у випадку неправильного написання назв садово-паркових об'єктів, а також переглянути вже встановлені пам'ятні знаки (напр., «парк-пам'ятник» замість «парк-пам'ятка») на нові із урахуванням означених пропозицій, а також проаналізувати пропоновану інформацію у довідниках міста щодо згадуваних об'єктів і, за необхідності, вжити відповідних дій щодо тлумачення у написанні;

- звернутись до адміністрації Київпастрасу із пропозицією прослухати озвучувану інформацію щодо назв зупинок, коли складником назви виступає *парк*, а також переглянути подібну інформацію на рекламних стрічках і, у разі виявлення невідповідностей, вилучити її, замінивши новітньою;

- звернутись до адміністрації комунальних господарств м. Києва та Київзеленбуду із пропозицією переглянути так звані паркові аншлаги і, у разі виявлення неточностей щодо назв територій місцевого та загальнодержавного значення, зокрема, садово-

© І. І. Вакулик

паркових об'єктів, виправити їх (напр., пам'ятний знак, що знаходиться навпроти пам'ятника Максиму Рильському);

- у зв'язку з дедалі швидким «наступом» інформаційного простору, так зване кодуванням, застосовуючи можливості віртуальних хмар, сформувати новітні списки назв парків, використовуючи дані пропонованого Каталогу;

- ураховуючи оптимізацію витрат на розвиток інфраструктури міста, підготувати оновлену інформацію про садово-паркові об'єкти м. Києва для подальшого її застосування при

- встановленні QR-коду та створенні єдиної офіційної електронної бази даних.

Список використаних джерел

1. Вакулик, І. І. Формирование научной картины мира в современном языковом пространстве. Мовні і концептуальні картини світу. 2013. Вип. 43(1). С. 203-209.
2. Вакулик, І. І. Робота над термінологією і фахова мова. Науковий вісник НУБіП. Серія «Філологічні науки». 2015. Ч. 1. С. 303-307.
3. Вакулик, І. І. Наукова термінологія як фактор формування наукової компетенції. Sciencerise. PC «Technology center». Vol. 9/1 (14). 2015. С. 71-74.
4. Гатальська, Н. Композиційне та ідеологічне значення об'єктів культурної спадщини в парковому середовищі. Науковий вісник НУБіП України. Серія: Лісівництво та декоративне садівництво, 2017. Вип. 278. С. 168-185.
5. Гомер. Каталог кораблів. Іліада. Харків: Фоліо, 2006. 416 с.
6. Дудин, Р., Багатська, О., Левусь, Т., Вакулик, І. Паркові насадження м. Хмельницького: сучасний

Висновки. Узявши на себе відповідальність, ми пропонуємо внести зміни до написання власних назв садово-паркових об'єктів, оскільки у наукових джерелах, науково-популярній літературі, звітах, що стосуються природно-заповідного фонду м. Києва, в електронних базах тощо вони прописані по-різному. Сподіваємось, що пропоноване буде корисне для науковців, студентства, усіх, хто цікавиться історією та культурою містобудування. А даний продукт – Каталог власних назв садово-паркових об'єктів, які належать до культурно-історичного фонду м. Києва – також може бути використаний як рекомендації, у яких прописано історичне, соціальне та ідеологічне значення об'єктів.

стан та шляхи оптимізації // Біоресурси і природокористування. 2017. №5-6. <http://journals.uran.ua/index.php/2078-9912/article/view/117846> (дата звернення: 19.06.2019).

7. Каталоги Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: довідник. НАН України, Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського; уклад.: Ю. Л. Фіх, Т. В. Добко; за участю Л. В. Коновал, О. П. Ткаченко; наук. ред. Т. П. Павлуша; відп. ред. Т. В. Добко. Київ, 2017. 72 с.

8. Кушнір, А., Вакулик, І. Цінність унікальних вікових дерев – пам'яток природи. Біоресурси і природокористування. 2018. №3-4. С. 176-182.

9. Про затвердження Положення про систему моніторингу зелених насаджень у містах і селищах міського типу України. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0981-08> (дата звернення 11.11.2019).

10. Федько Р. М. Вікова спадщина парків Лівобережного Придніпров'я. Лісове і садово-паркове

© І. І. Вакулик

господарство. 2018. № 14. Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/licgoc_2018_14_14.

11. Швидченко, А. В., Вакулик, І. І. Проблема визначення синонімів у сучасній лінгвістиці. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Філологічні науки, 2013. Вип. 186. Ч. 2. С. 27-32.

12. Шинкарук, О., Вакулик, І. Моніторинг зелених насаджень і реєстр назв дерев та кущів: проблемні питання опису. Науковий вісник НУБіП. 2018. Вип. 281. С. 157-162.

References

1. Vakulyk, Y. Y. (2013). Formyrovanye nauchnoi kartyni myra v sovremenom yazykovom prostranstve [Formation of a scientific picture of the world in the modern language space]. *Movni i kontseptualni kartyny svitu [Language and conceptual world views]*, 43(1), 203-209.

2. Vakulyk, I. I. (2015). Robota nad terminolohijeju i faxova mova [Work on terminology and language for specific purposes]. *Naukovyj visnyk NUBiP. Seriya: Filolohichni nauky [NULES Scientific Bulletin. Philological Sciences Series. Issue 1]*, 303-307.

3. Vakulyk, I. I. (2015). Naukova terminolohiia yak faktor formuvannia naukovoï kompetentsii [Scientific terminology as a factor for forming language competence]. *ScienceRise. Technology center*, 9/1 (14), 71-74.

4. Gatal'ska, N. (2017). Kompozytsiine ta ideolohichne znachennia ob'ektiv kulturnoi spadshchyny v parkovomu seredovyshchi [Compositional and ideological significance of cultural heritage objects in a park environment]. *Naukovyi visnyk NUBiP Ukrainy. Seriya: Lisivnytstvo ta dekoratyvne sadivnytstvo [Scientific Bulletin of NULES of Ukraine.*

Series: Forestry and Ornamental Horticulture]. Vol. 278, 168-185.

5. Homer. (2006). *Kataloh korabliv [Catalog of ships]. Iliada [Iliad]*. Kharkiv: Folio. 416.

6. Dudin, R. B., Bagatskaya, O. M., Levus, T. M., Vakulyk, I. I. (2017). *Parkovi nasadzhennia m. Khmelnytskoho: suchasnyi stan ta shliakhy optymizatsii [Park plantings of the city of Khmelnytsky: modern state and ways of optimization]*. *Bioresursy i pryrodokorystuvannia [Biological Resources and Nature Management]*. V. 9, 5-6, 125-130.

7. *Katalohy Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho: dovidnyk (2017)*. NAN Ukrainy, Nats. b-ka Ukrainy im. V. I. Vernadskoho [Catalogs of the Vernadsky National Library of Ukraine: a handbook]. Kyiv. 72.

8. Kushnir, A., Vakulyk, I. (2018). *Tsinnist unikalnykh vikovykh derev - pamiatok pryrody [Value of unique old trees – a natural monument]*. *Bioresursy i pryrodokorystuvannia [Biological Resources and Nature Management]*. 10, 3-4, 176-182.

9. *Pro zatverdzhennia Polozhennia pro systemu monitorynhu zelenykh nasadzen u mistakh i selyshchakh miskoho typu Ukrainy [On approval of the Regulation on the system of monitoring green spaces in cities and towns of urban type of Ukraine]*. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0981-08> (accessed 11/11/2019)

10. Fedko, R. M. (2018). *Vikova spadshchyna parkiv Livoberezhnoho Prydniprovia [The Century of Legacy of the Left Bank of the Dnieper]*. *Lisove i sadovo-parkove hospodarstvo [Forestry and landscape gardening]*. 2018. http://nbuv.gov.ua/UJRN/licgoc_2018_14_14.

11. Shvidchenko, A. V., Vakulyk, I. I. (2013). *Problema vyznachennia synonimiv u suchasniï lnhvistytsi [The Problem of Definition of*

© I. I. Вакулик

Synonyms in Modern Linguistics]. Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannya Ukrainy. Filolohichni nauky [Scientific Bulletin of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Philological Sciences]. Iss. 186. Part 2, 27-32.

12. Shinkaruk, O., Vakulyk, I. (2018). Monitoryng zelenykh nasadzhen i reiestr nazv derev ta kushchiv: problemni

pytannia opysu [Monitoring of green spaces and the register of names of trees and shrubs: problematic description issues]. Naukovyi visnyk NUBiP [NULES Scientific Bulletin]. 281. 157-162.

CATALOG AND PECULIARITIES OF ITS DESIGN (ON THE EXAMPLE OF THE CATALOG OF OWN NAMES OF GARDEN AND PARK FACILITIES RELATING TO THE CULTURAL AND HISTORICAL FUND OF KYIV)

I. I. Vakulyk

Abstract. *The article first describes the features of the catalog, which includes the names of landscaping sites that represent the cultural and historical fund of the capital. The purpose of the study is to analyze the components of this catalog, which includes its own park names.*

Materials and methods of research. *The research is based on the use of common scientific methods of analysis, synthesis and comparison. The work was carried out within the framework of the project № 110/551-pr "Development of the newest principles of creation of the register of valuable plants of parks and squares of Kyiv based on terminological standards".*

Discussion. *The creation of the Catalog was preceded by the filing of a filing cabinet, which included expanded information on gardens and landmarks (from the history of foundation to the present, their planning style, past and present status, etc.), taking into account the status of the object category, its current cultural, historical values.*

Conclusions. *It is proposed to make changes to the unification of park names, to refrain from double-spelling them, and to make proper remarks regarding the preservation, provision and updating of information on garden sites.*

Keywords: *catalog, cataloging, proper names, parks, landscapes, cultural and historical fund, cultural heritage.*